

Védett titokfajták

Állam- és szolgálati titok Az államtitok védelmét a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (Btk.) a 147. §-ában szabályozott kémkedés büntettének és a 221. §-ában szabályozott államtitoksértés büntettének, valamint vétségének bűncselekménnyé nyilvánításával biztosítja, emellett önálló törvényi tényállása van a szolgálati titok megsértésének (Btk. 222. §-a) is a közélet tisztasága elleni bűncselekmények között, büntetti és vétségi formában. **Magántitok** A magántitok többoldalú védelmét jelenti - a magántitoksértés vétségének a Btk. 177. §-ában szabályozott általános rendelkezésein túl - a 177/A §-ban külön is nevesített jogellenes adatkezelés vétsége, a 177/B §-ban ezzel párhuzamosan szankcionált különleges személyes adatokkal visszaélés büntette és vétsége, valamint a 178. §-ban rögzített levéltitok megsértésének a büntette, valamint vétsége. **Gazdasági jellegű (üzleti) titok** A gazdasági jellegű titok értékjellegét ismeri el a törvény a Btk. 300. §-ában szabályozott üzleti titok megsértésének, a Btk. 300/A §-ában meghatározott banktitok megsértésének, valamint a Btk. 300/D §-ában körülírt értékpapírtitok megsértésének bűncselekménnyé nyilvánításával. A gazdasági titkok további, közvetett védelmét jelenti a fentiekén túl a Btk. 299/A §-ával büntetendővé nyilvánított bennfentes értékpapír-kereskedelem büntette és a 300/C §-a szerinti számítógépes csalás büntette.

A titok általában Gyűjtőfogalomként titok minden olyan adat, tény, körülmény, információ, gondolat és szellemi termék, valamint ezek hordozója, megtestesítője, amely bárki számára meghatározott okból és indokok alapján önálló értéknek minősül, és amelynek mások számára indokolatlanul történő megismerése a titokgazda számára vagyoni, illetve nem vagyoni hátrányt jelenthet, valamint azzal jár, hogy előre meg nem határozható számú személy hozzáférhet az adathoz. **Titok a versenyjogban** Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek titokban maradásához a jogosultnak méltányolható érdeke fűződik, és az adat, tény, megoldás, információ titokban maradása érdekében a jogosult megtette a szükséges intézkedéseket [A tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tptv.) 4. § (3) bekezdésének a) pontja]. A Tptv. szerinti teljes feltételrendszer 1999. március 1-jei hatállyal szerepel a Btk. szövegében is. **Titok a hitelintézeteknél (banktitok)** Üzleti titok minden olyan, a pénzügyi intézmény tevékenységéhez kapcsolódó tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek titokban maradásához a pénzügyi intézménynek méltányolható érdeke fűződik, és amelyet a pénzügyi intézmény üzleti titokká minősített, illetve amelynek titokban tartása érdekében a pénzügyi intézmény a szükséges intézkedéseket megtette. **Titok az értékpapírjogban** Titok minden, a befektetési szolgáltató, valamint a tőzsde, az elszámolóház tevékenységéhez kapcsolódó tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek titokban maradásához a befektetési szolgáltatónak, a tőzsdének vagy az elszámolóháznak méltányolható érdeke fűződik, és amelyet üzleti titokká minősített, illetve amelynek titokban tartása érdekében megtette a szükséges intézkedéseket. **Nyugdíj és titok** A magánnyugdíjról szóló 1997. évi LXXXII. törvény 78. §-a a tevékenységi körhöz kapcsolódóan az előző két törvénnyel szó szerint megegyezően határozza meg az üzleti titok fogalmát. **Társasági jog és titok** A gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény (Gt.) 27. §-a szerint a vezető tisztségviselők üzleti titokként kötelesek kezelni a gazdasági társaság ügyeiről szerzett értesítéseiket, kötelesek felvilágosítást adni a társaság ügyeiről a tagoknak, részvényeseknek, és biztosítaniuk kell, hogy betekinthessenek a társaság üzleti könyveibe és irataiba. Lényeges, hogy e kötelezettségük teljesítésére cégbírószági határozattal is kényszeríthetők. Természetesen a tagok, illetve a részvényesek fenti jogosultsága nem sértheti a gazdasági társaság üzleti titkait. Valójában tehát ebben az esetben a vezető tisztségviselőnek mérlegelési joga és egyben

kötelezettsége van, azonban nagyon szűk az a kör, amelyben részvényeseikkel, tagjaikkal szemben mozoghatnak. A Gt. 36. §-ának (3) bekezdése az üzleti titok biztosítása érdekében előírja, hogy a felügyelőbizottságban részt vevő munkavállalói küldött köteles ugyan tájékoztatni a munkavállalók közösségét, de csak az üzleti titok körén kívül eső információkat oszthatja meg velük. Ehhez azonban feltétlenül szükség van arra, hogy az adat, tény, ismeret titokjellege számára is minden kétséget kizáró módon felismerhető legyen.

A gazdasági (üzleti) titok hatályos büntetőjogi védelme

Korábban a titokvédelem jogi és fogalmi kultúrája kiforratlan volt, a gazdasági titkok még annyira sem minősültek értéknek, mint a magánszemélyek személyiséghez kötődő adatai. 1994-ig a gazdasági titok fogalma csak áttételesen volt jelen a jogban, a Btk. rendszeréből pedig teljes egészében hiányzott. Jelenleg a Btk. szám szerint háromfajta titok megsértésének bűncselekménnyé nyilvánításával biztosítja a büntetőjogi védelmet. Üzleti titok megsértése A Btk. 300. §-ának (1) bekezdése szerint, aki üzleti titkot haszonszerzés végett, avagy másnak vagyoni hátrányt okozva jogosulatlanul megszerez, felhasznál vagy nyilvánosságra hoz, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Banktitok megsértése A Btk. 300/A §-ának (1) bekezdése alapján az a banktitok megtartására köteles személy, aki banktitoknak minősülő adatot illetéktelen személy részére hozzáférhetővé tesz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő. A büntetés büntett miatt súlyosabb, három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt jogtalan előnyszerzés végett vagy a pénzintézetnek vagy másnak hátrányt okozva követik el [Btk. 300/A § (2) bekezdésének a) és b) pontja]. Értékpapírtitok megsértése A Btk. 300/D §-ának (1) bekezdése alapján az az értékpapírtitok megtartására köteles személy, aki értékpapírtitoknak minősülő adatot illetéktelen személy részére hozzáférhetővé tesz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő. A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt jogtalan előnyszerzés végett vagy befektetési szolgáltatónak, tőzsdének, illetőleg elszámolóháznak vagy másnak hátrányt okozva követik el [Btk. 300/D § (2) bekezdésének a) és b) pontja].

Mentesülés a büntetőjogi felelősségre vonás alól A Btk. szerint nem büntethető az üzleti titok és a banktitok, valamint az értékpapírtitok megsértése miatt, aki eleget tesz a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettségének, avagy kezdeményezi a bejelentést, még akkor sem, ha az általa jóhiszeműen tett bejelentés megalapozatlan volt. A Btk.-n kívüli, egyéb mentesülési okok közé elsősorban azok az esetek tartoznak, amelyekben maga a jogosult, a titok gazdája vagy képviselője ad felmentést a titokvédelem alól. Ilyenkor azonban a kiadható információ teljes körét mindenki számára közérthetően, félreérthetetlenül, egyértelműen meg kell határozni a jogosultnak, általános felmentés a titokvédelem alól nem adható. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) és Épt. ezenkívül megkívánja, hogy a felmentést közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalják [Hpt. 51. § (1) bekezdésének a) pontja, Épt. 116. § (1) bekezdésének a) pontja]. Ez a szabály egyben megfelel a titokgazdát megillető, alkotmányban biztosított önrendelkezési jognak is. Egy másik, nem kevésbé fontos érdek érvényesítését teszi lehetővé a Hpt.-nek és az Épt.-nek az a (titoksértés alól felmentést adó) rendelkezése, amely a pénzügyi intézménynek vagy a befektetési szolgáltatónak az ügyféllel szemben fennálló követelése

érvényesítése érdekében enged kivételt a titoktartási kötelezettsége alól [Hpt. 51. § (1) bekezdésének c) pontja, Épt. 116. § (1) bekezdésének c) pontja]. Mind az Épt., mind a Hpt. tartalmaz egy-egy rendelkezést, amely szerint a törvény a fentiekén túlmenően is adhat felmentést a titoktartási kötelezettség alól [Hpt. 51. § (1) bekezdésének b) pontja, Épt. 116. § (1) bekezdésének b) pontja]. Ezt követően egymással csaknem megegyező körben tételesen felsorolja azokat a szervezeteket és intézményeket, amelyekkel szemben az adatszolgáltatási kötelezettség megelőzi a titoktartási kötelezettségeket. Ilyen személyek, szervek például a hagyatéki ügyben eljáró közjegyző, a feladatkörében eljáró gyámhatóság, csődeljárásban a vagyonfelügyelő, felszámolási eljárásban a felszámoló, a végrehajtó, folyamatban lévő büntetőeljárásban, valamint a feljelentés kiegészítésekor a nyomozó hatóság és az ügyészség, az adó- és a vámhatóság stb. Az olyan jellegű adatszolgáltatás, amelyből az egyes személyek üzleti adatai nem állapíthatók meg, továbbá amely a hitelinformációs rendszer nyilvántartásának karbantartására, statisztikai jellegű adatszolgáltatásra, a pénzügyintézet és befektetési szolgáltatók üzletmenetének és felügyeletének ellenőrzése körébe, üzletmenetének elemzésére, nemzetgazdasági folyamatok megismerésére és strukturálására vonatkozik, nem minősül titoksértő cselekménynek (Hpt. 54. §-a és 120. §-a).

A "titokgazda" megítélése

Az üzleti titok belső védelmének is segítséget jelent, hogy előre rögzített szabályok szerint formalizált eljárás keretében és módon üzleti titokká nyilvánítják azt az adatot, tény, ismeretet, amelynek fokozott védelme a cég eredményes működése érdekében szükséges. Ezek a szabályok a Btk. 300. §-a szempontjából azért bírnak jelentőséggel, mert a bizonyítási eljárás során egyebek mellett a titokgazda magatartásának megítélése szempontjából a Gt. szabályainak gyakorlati megvalósulását is vizsgálni kell.

Védettségi kör

A három titoksértő cselekmény sok esetben azonos vagy egymáshoz közel álló jogi érdeket véd, ezért szükség van az elhatárolásukra. Gazdálkodó szervezetek védelme A legáltalánosabb védelmet az üzleti titok törvényi tényállása jelenti, amelynek védett jogi tárgya a gazdasági verseny tisztességéhez fűződő érdek. Ez a tényállás elsősorban a gazdálkodó szervezetek mint jogi személyek érdekeit védi sarkalatosan, és a céget alkotó természetes személyek védelme csak a gazdálkodó szerv érdekei védelmének keresztül, mögöttesen érvényesül. Üzletfelek védelme A banktitok esetében fordított a helyzet, ugyanis a banktitok védelmének a törvény elsődlegesen a bank üzletfelét - aki magánszemély vagy jogi személy egyaránt lehet - védi, de mögöttesen érvényesül a banki tevékenység mint gazdasági tevékenység védelme is. Befektetővédelem Az értékpapírtitok védelme kapcsán szintén elsődleges az üzletfél, a befektető érdekeinek védelme, de közvetett módon érvényesül a befektetői szervezet zavartalan tevékenységének védelméhez való jog is.

Halmazat és minősítés

Különösebb magyarázatot nem igényel, hogy a banktitok és az értékpapírtitok egyben üzleti titok is. Elhatárolásuk legfőbb szempontja az, hogy a titoksértés elsődlegesen milyen speciális kört érint, milyen érdeket sért leginkább, ezért a bűncselekmények halmazában való megállapítása kizárt. Az üzleti titoksértés lehet egyben szolgálati titoksértés vagy államtitoksértés is - a védett tényleges érdekre figyelemmel. Amennyiben az üzleti titok egyben államtitok is képez, csak ez utóbbi, súlyosabban minősülő cselekmény állapítható meg. A szolgálati titokhoz képest az üzleti titok mindig speciálisabb, így látszólagos halmazát esetén csak az üzleti (gazdasági) titoksértést lehet megállapítani.

Elkövetési magatartások

Az üzleti titok megsértése csak akkor büntetendő, ha a titok megszerzését haszonszerzés motiválja, illetve ha a jogsértés vagyoni hátrányt okoz. Ebből a megfogalmazásból az következik, hogy a cselekmény kizárólag szándékosan követhető el, másfelől adott esetben akkor is meg lehet állapítani a bűnösséget, ha a titokgazdánál nem keletkezik tényleges kár, akár azért, mert a károsodást időben megakadályozta, akár pedig azért, mert a titkot megszerző nem tudta felhasználni a megszerzett adatot. A banktitok és az értékpapírtitok esetén azonban a törvény nem kívánja meg alaptényállási elemként a haszonszerzési célt, illetve a károkozás tényét, így ennek hiányában is megvalósul a bűncselekmény. Amennyiben a fenti motívum is társul a cselekményhez, avagy az imént említett eredmény is bekövetkezik, a banktitok és az értékpapírtitok megsértése súlyosabban büntetendő. Az üzleti titok megsértése háromféle elkövetési magatartással valósítható meg: a jogosulatlan megszerzés, a felhasználás és a nyilvánosságra hozatal formájában. A jogosulatlan megszerzés fogalma különösebb magyarázatra nem szorul, a felhasználás vagy nyilvánosságra hozatal körében pedig azt kell kiemelni, hogy a bűncselekményt az is megvalósíthatja, aki jogosan jutott a titok birtokába. A gyakorlatban a három elkövetési magatartás térben és időben elkülönülő egymásutániséga is előfordulhat, de ez egyazon titok vonatkozásában nem eredményezhet halmazatot, csupán súlyosító körülményként lehet értékelni. A banktitok és értékpapírtitok elkövetési magatartása azonos: a titoknak illetéktelen személy részére történő hozzáférhetővé tétele. Nem szükséges a befejezett cselekmény megállapításához, hogy az illetéktelen személy ténylegesen meg is szerezze - és esetleg fel is használja - a titkot, elég, ha az objektív lehetőséget megteremtette a titok megszerzéséhez. A bank- és értékpapírtitok megsértése az üzleti titok megsértéséhez képest annyiban speciális, hogy míg az üzleti titoksértésnél nincs úgynevezett különös alany, a banktitok és értékpapírtitok megsértését kizárólag az követheti el tettesként, aki a titok megtartására köteles.

Bírósági eljárás és titoksértés

Az elkövetői kör szempontjából speciális helyzetet teremt a bírósági eljárás, mert ott az ellenérdekű fél, illetve jogi képviselője is a titok birtokába juthat - ami természetesen adott esetben nem jelenti azt, hogy az eljáráson kívül bármelyikük jogosult lenne a titkot felhasználni, azzal utólag visszaélni, avagy az eljárásban részt nem vevők számára nyilvánossá tenni. Kérdéses az is, hogy a bank- és értékpapírtitok védelme hogyan egyeztethető össze a tárgyalás nyilvánosságával. A nyilvánosság a büntetőeljárás egyik alapelve. Amennyiben azonban az eljárás céljával, rendeltetésével az nem egyeztethető össze, a bíróság az eljárásból - az ítélethirdetés kivételével - kizárhatja a nyilvánosságot,

és lehetősége van arra is, hogy a tárgyalás egy bizonyos részét zárttá nyilvánítsa. A titoksértéssel kapcsolatos büntetőügyekben annyiban speciális a helyzet, hogy a sértett érdekeinek védelme is indokolhatja a nyilvánosság kizárását. Ennek elsődleges indoka az, hogy a büntetőeljárás a sértett helyzetét nem ronthatja tovább, illetve érdekét nem sértheti jobban, mint az a cselekmény, amely a büntetőeljárást megalapozta. Az ítélethirdetés fentiekben említett (kötelező) nyilvánossága azonban jelentősen korlátozza a titokvédelmet azáltal, hogy a határozat indoklásban a tényállást meg kell állapítani. A tényállásban pedig szerepel az, hogy a titoksértés pontosan kinek, milyen kárösszeg erejéig, mely cég, pénzintézet, befektetési szolgáltató vonatkozásában sértette a magánszemély vagy a jogi személy gazdasági titkát, érdekeit.

Az adótitok Az adózással, az adóigazgatási eljárással, az adóköteles tevékenységekkel kapcsolatban elkövetett mulasztásokat és szándékos jogsértéseket a Btk. és azonkívül is számos törvény szankcionálja. u Az adófizetési kötelezettség keletkezésével, az adó mértékével, a mentességekkel és kiváltságokkal kapcsolatos kérdések a jogalanyok - akár természetes, akár jogi személyek - egyik legbizalmasabb adathalmazát képezik, amelyeket az érintettek nemigen kívánnak megosztani senkivel - csakis abban a körben, amely tekintetben erre nézve jogszabályok kötelezik őket. Nyilvánvaló az is, hogy az adózással kapcsolatos egyes információk meglehetősen sokat elárulnak az adóalanyokról, akár az adóköteles tevékenység jellegét, az adó mértékét, az adófizetés módját, a mentességeket, az adóalapot vagy az adó mértékét csökkentő tételeket tekintjük - hogy csak a legfontosabb kérdéseket emeljük ki. Az adótitok fogalma Az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. (Art.) törvény el is ismeri az adótitok fogalmának létezését, sőt meg is határozza azt. Eszerint adótitok az adózást érintő tény, adat, körülmény, határozat, igazolás vagy más irat [Art. 46. §-ának (1) bekezdése]. Az adótitok megőrzése Az Art. az adótitok fogalmának a meghatározását követően csak az adótitok megőrzésének kötelezettségét írja elő az adóhatóság, az adóhatóság alkalmazottja, volt alkalmazottja, az ellenőrzésbe vagy az eljárásba bevont szakértő és minden más olyan személy részére, akinek az adatszolgáltatás, a nyilvántartás, feldolgozás, az ellenőrzés, az adómegállapítás, az adó- és adóelőleg-levonás, az adóbeszedés, adóvégrehajtás, illetve statisztikai célú felhasználás során feladataival összefüggésben adótitok vagy más titok jut a tudomására. Az Art. - illetve egyéb jogszabály - az adótitok megsértését nem szankcionálja, miközben egyébként a Hpt.-hez és Épt.-hez hasonlóan rendezi a lehetséges adatszolgáltatás körét, bár a két hivatkozott jogszabálynál sokkal enyhébben. Btk. és adótitok Kérdés, hogy a Btk. valamely törvényi tényállása jelenleg alkalmas-e arra, hogy az adótitok megsértésével kapcsolatban annak alapján el lehessen járni a jogsértővel szemben. Az államtitok és a szolgálati titok körét az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. tv. (Ttv.) rendelkezései határozzák meg. A Ttv. 3-4. §-ainak és a 6. §-ának, valamint a mellékletének egybevetéséből, a minősítésre előírt szempontokból azt a következtetést lehet levonni, hogy az adótitok védelmét ez a jogszabály nem biztosítja. Ennek megfelelően a Btk. 221. és 222. §-ai alapján nem szankcionálható az ezzel kapcsolatos titoksértés. Az adótitok megsértése nem tartozik a jogosulatlan adatkezelés bűncselekménye, illetve a különleges személyes adatokkal visszaélés Btk. szerinti törvényi tényállásába sem, mert ezek a tényállások a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény rendelkezéseire figyelemmel csak a természetes személyek adatkezelésével kapcsolatos szabályok megsértőire vonatkozhatnak, ugyanakkor az adózás, ezen belül az adótitok szempontjából kiemelt szerepük van a jogi személyeknek is. Az előzőeket is figyelembe véve legfeljebb a Btk. 177. §-a - a magántitok megsértésének vétsége - lehet az egyetlen olyan törvényi tényállás, amely alkalmazható az adótitok megsértőire mint olyan személyekre, akik foglalkozásuknál fogva jutottak bizalmas adatok birtokába.

Annak ellenére, hogy a magántitok megsértése a személy elleni bűncselekmények körébe tartozik, és az oda tartozó büntetőjogi rendelkezések leginkább a magánszemélyekre vonatkoznak, nincs olyan kizáró ok, amelynél fogva a büntetőjogi védelmet az utalt szakasz alapján ne lehetne kiterjeszteni a jogi személyekre is. Ezt támasztja alá az ítélkezési gyakorlat, amely a rágalmazás és becsületsértés törvényi tényállásait alkalmazza a jogi személyekre mint lehetséges sértetteknek is. Mindezzel együtt az adótitoknak mint az üzleti, bank- és értékpapírtitokhoz hasonló speciális titokfajtának a sajátosságaira figyelemmel az lenne a kívánatos megoldás, ha önálló büntetőjogi törvényi tényállás alapján lehetne felelősségre vonni az adótitok megsértőit. Ez a titokfajta - hasonlóan a bank- és értékpapírtitokhoz - elsődlegesen az adóalanyok védelmére szolgál, de mögöttesen felismerhető az az érdek is, amely az adózás zavartalan rendjének biztosításához, az adóhatóság működésének zavartalanságához fűződik. Erre a párhuzamosságra is figyelemmel mielőbb kívánatos lenne az adótitok megsértésének bűncselekményként kezelése a Btk. XVII. fejezetében, a gazdasági bűncselekmények között.

AZ ÜZLETI TITKOK VÉDELMERE SZOLGÁLÓ EGYÉB TÖRVÉNYI TÉNYÁLLÁSOK

Számítógépes csalás

A Btk. 300/C §-a bünteti a számítógépes csalást, és szankcionál minden olyan magatartást, amely a számítógépes adatfeldolgozást nem megfelelő irányban befolyásolja. Kiterjeszti a védelmet továbbá a közcélú távbeszélő-szolgáltatás, a mobilrádiótelefon-szolgáltatás elektronikus kártyájának felhasználására, továbbá a mobiltelefont vezérlő mikroszámítógép programjának megváltoztatására is. A büntetőjogi védelem elsődleges indoka, hogy a számítógépes adatbázisok gazdasági titkok adathordozói lehetnek, ekként programjuk megváltoztatása, illetéktelen adatok betáplálása, adataik lehívhatóvá tétele legalább annyira sértheti az érdekeltek védett adatainak biztonságát, mint a manuális megszerzés vagy hozzáférhetővé tétel.

A bennfentes információ tilalma

Az értékpapírok vonatkozásában az ismeretek sajátos védelmét biztosítja a Btk. 299/A §-ának (1) bekezdése, amikor kimondja, hogy aki bennfentes információ felhasználásával előnyszerzés végett értékpapírügyletet köt, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A fentiek szerint büntetendő az is, aki előnyszerzés végett a birtokában lévő bennfentes információra tekintettel más személyt bíz meg azzal, hogy a bennfentes információval érintett értékpapírra értékpapírügyletet kössön [Btk. 299/A §-ának (2) bekezdése]. Bennfentes információ Bennfentes információ a nyilvános forgalomba hozatallal érintett értékpapír kibocsátójának, valamint a nyilvános módon forgalomba hozott értékpapír által megtestesített kötelezettségért kezességet vagy garanciát vállaló személynek, továbbá az értékpapír-forgalmazónak a pénzügyi, gazdasági vagy jogi helyzetével összefüggő - nem nyilvános - minden olyan információ, amelynek nyilvánossá válása az értékpapír értékének, árfolyamának lényeges befolyásolását vonja maga után. Az értékpapírpiacnak lényeges eleme az információhoz jutás egyenlőségének alapelve, mert ez adja meg a kiindulópontját a tisztességes piaci versenynek. Aki értékpapírok forgatásával, tőzsdei forgalmazásával foglalkozik,

hivatásának gyakorlása során olyan információk birtokába juthat, amelyek adott esetben még nem nyilvánosak a nagyközönség számára, a kisbefektetők számára csak napok, hetek elteltével válnak jogszerűen megismerhetővé. Az ilyen információk mindenkit megelőző felhasználásával az adatfelhasználó (megszerző) rendkívüli árfolyamnyereségre tehet szert, ami önmagában is sérti a befektetők esélyegyenlőségét. Ezek az információk viszont jellegüknél fogva nem nyilvánosak, csak rendkívül korlátozott számú személy előtt ismertek.

Bennfentes információ az értékpapírjogban

A Btk. a 299/A §-ának (3) bekezdésében meghatározza ugyan a bennfentes információ fogalmát, azonban ez sajnálatos módon nem egyezik meg az értékpapírok forgalomba hozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapírtőzsdéről szóló 1996. évi CXI. törvény (Épt.) rendelkezéseivel. Lényeges, hogy a büntetőjogi védelem nem teljes körű, és emellett a Btk. a bűncselekmény speciális alanyainak (a bennfentes személyeknek) a fogalmát sem határozza meg. Ezért az Épt. rendelkezéseit alkalmazzák a büntetőeljárásban is. Az Épt. szerint bennfentes információ

a kibocsátó, a befektetési szolgáltató, a garanciavállaló, a kezes pénzügyi, gazdasági vagy jogi helyzetével, illetve ezek várható változásával összefüggő információ, így különösen értékpapír-kibocsátásra, jelentős üzletkötésre, szervezeti átalakulásra, csődhelyzetre, felszámolás kezdeményezésére vonatkozó információ,

a kibocsátó pénzügyi gazdálkodó szervezetben huszonöt százalékot elérő vagy meghaladó részesedéssel vagy szavazati joggal rendelkező személyre és vállalkozásra vonatkozó információ,

az olyan vállalkozásra vonatkozó információ, amelyben a kibocsátó huszonöt százalékot elérő vagy meghaladó részesedéssel, illetve szavazati joggal rendelkezik,

az értékpapír-piaci információ, így különösen a vállalatfelvásárlási szándék, megkötött bizományi szerződés, előzetes eladási, vásárlási döntés, forint-deviza árfolyamszint-változás, a tulajdonosok közötti szindikátusi szerződés, szavazási megállapodás, továbbá

a korábban zárt körben forgalomba hozott értékpapír nyilvános forgalomba hozatala érdekében folytatott előkészítő tevékenységgel összefüggő információ,

amely még nem nyilvános, de nyilvánosságra hozatala esetén alkalmas az értékpapír értékének, árfolyamának lényeges befolyásolására [Épt. 144. §-ának (2) bekezdése].

Bennfentes személy az értékpapírjogban

Bennfentes az a személy, aki számára bennfentes információt átadtak, vagy aki ahhoz bármi módon hozzájutott, és tudatában van a megszerzett információ bennfentes voltának (Épt. 145. §-a). A fenti fogalom alapulvételével bennfentes személynek minősül

a kibocsátónak és annak a jogi személynek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságnak az érdemi ügyintézője, vezető tisztségviselője és felügyelőbizottsági tagja, amelyben a

kibocsátó huszonöt százalékot elérő vagy meghaladó részesedéssel vagy szavazati joggal rendelkezik, valamint ezeknek a személyeknek a közeli hozzátartozója,

annak a jogi személynek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságnak a vezető tisztségviselője és felügyelőbizottsági tagja, érdemi ügyintézője és az a munkaviszonyban álló személy, aki a kibocsátó szervezetben huszonöt százalékot elérő vagy meghaladó részesedéssel vagy szavazati joggal rendelkezik, valamint ezeknek a személyeknek a közeli hozzátartozója,

a kibocsátóval az információ felhasználásának időpontját megelőző hat hónapon belül munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban állt személy, ha munkavégzésével összefüggésben bennfentes információhoz juthatott hozzá,

a forgalomba hozatal szervezésében közreműködő bármely szervezet érdemi ügyintézője, vezető tisztségviselője, továbbá ezeknek a szervezeteknek és a kibocsátónak a kibocsátásban és a forgalomba hozatalban közreműködő más alkalmazottja, valamint a felsoroltak közeli hozzátartozója,

a kibocsátó alaptőkéje (törzstőkéje) tíz százalékát elérő vagy azt meghaladó részesedéssel rendelkező természetes személy és ezeknek a személyeknek a közeli hozzátartozója,

a számlavezető hitelintézet vezető tisztségviselője, felügyelőbizottsági tagja és érdemi ügyintézője, továbbá a felsoroltak közeli hozzátartozója.

Sajtószabadság és titokvédelem A titokvédelem kapcsán rendkívül gyakori ütközési terület - az információs szabadságon belül - a sajtószabadság és a titokvédelem kérdése. Ezekben az esetekben egyfelől mérlegre kell tenni a társadalom információigényét és információhoz való jogát, a tájékozódáshoz való jogot, másfelől azonban ezzel szemben áll az egyes személyeknek a magánélet sérthetlenségéhez való joga. Az egyes személyek ugyanakkor a társadalom tagjai is, akik egészen másként ítélik és élik meg ugyanazt a kérdést akkor, amikor az ő tevékenységük képezi a közérdekű vagy annak vélt információ tárgyát, illetve egészen másként, ha számukra indifferens polgárok vagy jogi személyek a közérdeklődésre számot tartó információ alanyai. Sajtótörvény Az újra és újra feltámadó viták azt jelzik, hogy a sajtótörvény a fentiekben jelzett érdekütközést csak a felszínen oldja meg. A sajtóról szóló 1986. évi II. tv. ugyanis kimondja, hogy a sajtószabadság gyakorlása nem járhat mások személyhez fűződő jogainak sérelmével, és a sajtószabadság gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt. Ebből - valamint a Btk.-nak a bűncselekmény elkövetését alapvetően mindenki számára tiltó rendelkezéseiből - az következik, hogy a gazdasági titkok megsértése a sajtó képviselői részéről ugyanolyan megítélés alá esik, mintha azt bárki más követi el, ami annyit jelent, hogy a jogsértést büntetőjogi felelősségre vonás követi. Társadalomra veszélyesség A fentiek mellett azonban a Btk. 10. §-a előírja, hogy egyéb feltételek megléte esetén is csak az a cselekmény bűncselekmény, amely veszélyes a társadalomra. A társadalomra veszélyesség önmagában is vitatott jogi kategória, de annyi bizonyos, hogy a társadalomra veszélyesség kizárásánál leggyakrabban a közérdekre - mint kizáró okra - hivatkoznak. Közérdek és jogos magánérdek A közérdek fogalmát a Btk. ismeri és használja is a jogos védelem és végszükség, a korrupciós bűncselekmények kapcsán, valamint a személy elleni bűncselekmények körében, elsősorban a rágalmozás és becsületsértés esetén a valóság bizonyításánál. Ugyanitt azonban a törvény a közérdekkel egy sorban említi a jogos magánérdeket is mint olyan fogalmat, amely semmivel sem alacsonyabb rendű az előbbinél. Ugyanakkor a törvény nem határozza meg sem a közérdek, sem a jogos magánérdek fogalmát. A Legfelsőbb Bíróság egyik eseti döntésében kimondta, hogy közérdek minden, ami az államot, a

társadalmat, azok intézményeit, valamint meghatározott csoportjait érinti. Az érdek jellege közömbös. A magánérdek olyan tényekhez fűződhet, amely a sértett személyi, családi, vagyoni, erkölcsi helyzetének megítélését jelenti. Jelenleg nincs más megoldás, minthogy a konkrét egyedi ügyekben a bíróság mérlegelje a társadalomra veszélyesség esetleges hiányát, illetve csekély fokát, érdekeket és érdeksérelmeket mérjen össze a társadalmi hasznosság nehezen értelmezhető fogalmával.